T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 20 Ocak 2026
Sayı : 16393

39582

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanması için gereğini arz ederim.

Özgür KARABAT
İstanbul Milletvekili

Emeklilik sistemi, bir ülkenin yalnızca sosyal güvenlik yapısını değil, çalışma hayatının niteliğini, kayıtlı istihdamın sürdürülebilirliğini, gelir dağılımını ve toplumsal adalet anlayışını doğrudan belirleyen en temel kamusal mekanizmalardan biridir. Emeklilik sisteminde yaşanan bozulma, öncelikle emeklileri olumsuz etkilese de aktif çalışanları, gençleri ve ülkenin ekonomik geleceğini de doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'de son yıllarda uygulanan politikalar sonucunda emeklilik sistemi, hak temelli bir sosyal güvenlik mekanizması olmaktan çıkarılmış, yoksulluk ve hayatta kalma mücadelesine indirgenmiştir. Emekli aylıklarının reel olarak erimesi, taban emekli maaşı uygulamasının fiilen "tek tip emeklilik" rejimine dönüşmesi ve prim–maaş ilişkisinin koparılması, sistemin yapısal çöküşünü hızlandırmıştır.

Nitekim çok değil 5–6 yıl önce yaklaşık 1 milyon civarında olan taban emekli maaşı alan emekli sayısı, bugün 4,9 milyona ulaşmıştır. Bu durum, neredeyse her üç emekliden birinin ödediği primin, çalışma süresinin ve mesleki niteliğinin hiçbir karşılığını alamadığını göstermektedir. Eğitim düzeyi, meslek, prim gün sayısı ve ödenen prim tutarı arasındaki bağın koparılması; emeklilik sistemini adalet üretmekten uzaklaştırmış, çalışanların da prim ödeme yükümlülüğü anlamsız hale getirmiştir.

Bu tablo, giderek kayıt dışı istihdamı ve güvencesiz çalışmayı teşvik eden bir zemine dönüşmektedir. Emeklilikten yoksulluk dışında bir gelecek görmeyen çalışanlar, prim ödemekten kaçınmakta; bu durum hem Sosyal Güvenlik Kurumu'nun mali dengesini bozmakta hem de sömürü düzenini derinleştirmektedir. Emeklilik sistemindeki bozulma, doğrudan kalitesiz, düşük verimli ve kayıt dışı bir ekonomi üretmektedir.

Veriler bu çöküşü açık biçimde ortaya koymaktadır. 2003 yılında ortalama emekli aylığı asgari ücretin %36 üzerindeyken, bugün emekli aylıkları ancak asgari ücretin yaklaşık %40'ına denk gelmektedir. Oysa asgari ücretin kendisi dahi açlık sınırının altında kalmıştır. 2002 yılında ortalama emekli aylığının kişi başına GSYH'ye oranı %46,4 iken, bu oran 2025 itibarıyla %29'a gerilemiştir. Emekli aylıkları ve hak sahiplerine yapılan toplam ödemelerin GSYH'ye oranı, AB-27 ülkelerinde ortalama %9,8 iken, Türkiye'de yalnızca %3,7 düzeyindedir. Bu tabloya paralel olarak, emeklilerin çalışmak zorunda kalma oranı dramatik biçimde artmıştır.

2002 yılında çalışan veya iş arayan emeklilerin oranı %36,6 iken, Aralık 2024 itibarıyla bu oran %65,7'ye yükselmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde ise çalışan emekli oranı ortalama %10 seviyesindedir. Avrupa'da emeklilik refah ve dinlenme hakkı anlamına gelirken, Türkiye'de emeklilik ikinci bir yoksulluk mesaisi haline gelmiştir.

Emeklilerin bugün yaşadığı tablo; pazarda etiket hesaplamak, eczanede ilaçtan vazgeçmek, torununa harçlık verememek zorunda kalmaktır. Bu durum sosyal devlet ilkesinin açık ihlalidir. Buna karşın, yap-işlet-devret projelerine verilen garanti ödemeleri, faiz giderleri ve beton odaklı harcamalar için trilyonlarca lira kaynak bulunabilmektedir. Sorun kaynak yokluğu değil, bilinçli bütçe ve sınıfsal tercihlerdir.

Yaşananlar artık yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda vicdani ve siyasal bir meseledir. Emeklilik, bir hak olmaktan çıkarılmış; milyonlarca yurttaş için yoksulluk sınavına dönüştürülmüştür. Bu düzen sürdürülebilir değildir ve toplumsal adaletle bağdaşmamaktadır.

Buna bağlamda;

1. 2002–2025 yılları arasında ortalama emekli aylığının asgari ücrete oranındaki düşüşün temel nedenleri nelerdir? Bu gerilemenin telafisine yönelik Bakanlığınızın bir çalışması var mıdır?

2. Taban emekli maaşı alan emekli sayısının son 6 yıl içinde yaklaşık 1 milyondan 4,9 milyona çıkmasının gerekçesi nedir? Bu artış emeklilik sisteminde hangi yapısal sorunlardan kaynaklanmıştır?
3. Emeklilikte ödenen prim miktarı ile bağlanan maaş arasındaki ilişkinin fiilen kopmasının, kayıt dışı istihdamı ve prim kaçakçılığını artırdığına dair Bakanlığınızca yapılmış bir etki analizi bulunmakta mıdır?
4. Çalışan veya iş arayan emeklilerin oranının %65,7'ye yükselmesi, Bakanlığınız tarafından bir sosyal risk olarak değerlendirilmekte midir? Avrupa Birliği ülkeleriyle bu farkın kapanmasına yönelik bir politika hedefi var mıdır?
5. Emekli aylıkları ve emeklilere yapılan toplam ödemelerin GSYH'ye oranının %3,7 gibi son derece düşük bir seviyede kalmasının, sosyal devlet ilkesiyle bağdaştığı düşünülmekte midir?
6. Yap-işlet-devret projelerine verilen garanti ödemeleri ve faiz giderleri ile emeklilere ayrılan kaynaklar karşılaştırıldığında, bütçe önceliklerinin emekliler aleyhine şekillenmesinin gerekçesi nedir?
7. Emeklilik sisteminin mevcut haliyle devam etmesi durumunda, SGK'nin mali sürdürülebilirliği ve kayıtlı istihdam üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınızın orta ve uzun vadeli projeksiyonları nelerdir?